

Jože Brumen: modernistični oblikovalec in umetniški erudit

Muzej za arhitekturo in oblikovanje
16. 12. 2021–24. 4. 2022

V Muzeju za arhitekturo in oblikovanje se odpira razstava Jožeta Brumna, arhitekta, kiparja, pedagoga, predvsem pa enega najvplivnejših pionirjev slovenskega grafičnega oblikovanja. Prva pregledna in študijsko zasnovana razstava Brumnovega bogatega ustvarjalnega opusa obsega dela od zgodnjih petdesetih do prve polovice devetdesetih let 20. stoletja.

Jože Brumen (1930–2000) se je kot vodilni slovenski oblikovalec v povojnem obdobju uveljavil zlasti na področju oblikovanja plakatov, celostnih grafičnih podob in knjig, kjer zagotovo izstopajo sloviti **Integrali '26 Srečka Kosovela** iz 1967. Z renesančno širino je v sodobnem oblikovanju vzpostavljaj celosten pristop, ki se je, zaznamovan s širino arhitekturnega pogleda in subtilnostjo umetniške izkušnje, razlikoval od ostalih ustvarjalcev.

RAZSTAVA

Razstava, ki jo kurirata **dr. Petra Černe Oven** in sokustosinja **dr. Cvetka Požar**, je nastala v organizaciji **Muzeja za arhitekturo in oblikovanje, Fundacije Brumen** in **Društva za kulturno, založniško in producersko dejavnost, Pekinpah**. Razdeljena je na štiri tematske sklope, ki sledijo Brumnovemu ustvarjalnemu obdobju. Ob številnih že videnih in znanih projektih so na razstavi prikazani tudi projekti, ki še nikoli niso bili predstavljeni v javnosti. Razstava je plod večletne raziskave in rezultat številnih intervjujev s sorodniki, sodobniki, pa tudi s študenti in strokovnjaki, ki so ob Jožetu Brumnu delovali. Raziskava je vključevala tako analizo njegovih del kot tudi do sedaj objavljenih podatkov in besedil, izjemno pomemben pa je bil dostop do zasebnih arhivov; ti so omogočili rekonstrukcijo določenih procesov nastajanja projektov, ki jih lahko zato razumemo bolj poglobljeno.

PLAKATI, KATALOGI IN UMETNIŠKE MONOGRAFIJE

Ob pregledu Brumnovega nepredstavljivo številčnega opusa se pred nami razgrne zgodovina jugoslovanske umetnosti 20. stoletja. Zaradi razumevanja in afinitete do umetnosti je v oblikovanju celostnih podob razstav in monografij ključno vlogo odigralo Brumnovo senzibilno

razumevanje vsebine. V delih so vidne implikacije teoretičnih znanj in razmišljanj, ki se manifestirajo kot avtorska estetika, ki zaživi paralelno umetniško življenje. Oblikoval je za vse ključne in najprepoznavnejše slovenske in jugoslovanske avtorje. Med njimi najdemo imena, kot so **Slavko Tihec, Janez Bernik, Lojze Spacal, Marij Pregelj, Tone Svetina, Venko Pilon, Stojan Batič, Gabrijel Stupica, Dušan Džamonja, Zoran Didek, France Kralj, Andrej Jemec, Jagoda Buić, Ivan Meštrović, Zoran Mušič, Dževad Hozo** in številni drugi. Agilni promotorji umetnosti in ambiciozni kustosi razstav (Aleksander Bassin, Stane Bernik, Oto Bihalji-Merin, Zoran Kržišnik in številni drugi) so organizirali projekte, kjer so naklade dosegale do 30.000 izvodov s prevodi v sedem jezikov, kar je v današnji Sloveniji popolnoma nepredstavljivo.

ZNAKI IN CELOSTNE PODOBE ZA GOSPODARSKI IN JAVNI SEKTOR

Celostna grafična podoba je v času modernizma postala pomemben element komuniciranja in najboljše področje dela za oblikovalce. Eden najbolj poznanih Brumnovih znakov za gospodarstvo je **Časopisno in grafično podjetje Delo**. Odličen primer dobre semantične analize se kaže tudi pri oblikovanju celostne grafične podobe za **Radiotelevizije Zagreb (RTZ)**, 1971. Pred načrtovanjem za RTZ je analiziral znake vseh pomembnih svetovnih televizijskih in radijskih hiš po svetu. Njegova rešitev je kompleksno razmišljanje o sodobni tehnologiji, ki jo je znal vizualizirati na enostaven minimalističen način. Kar nekaj vzporednic s projektom za RTZ nosi **projekt celostne podobe za ljubljansko univerzo** (1979). Projekt je vseboval vse, od funkcionalnih tiskovin do označevanja arhitekture in prostorov ter trodimenzionalnih insignij. Izstopajoč projekt vizualne identitete na področju kulture je tudi **Mednarodni grafični bienale**. Brumen je posamezne elemente za bienale oblikoval že od leta 1963, celostno oblikovanje pa je prevzel ob 7. razstavi leta 1967 ter v 15 letih ustvarjanja za grafični bienale postavil visoke standarde bienalnim katalogom, ki so bili oblikovani na evropskem nivoju.

KNJIGE IN KNJIŽNE ZBIRKE

Brumno vrhunsko tipografsko znanje je prišlo najbolj do izraza v knjižnih izdajah, kjer se zrcali njegovo poznavanje kulturnih izvorov tipografije, ki jih zna preplesti s poznavanjem vsebine. Brumen je sodeloval pri nekaterih ključnih projektih slovenskega založništva, na primer pri zbirkah **Tokovi časa (Državna založba Slovenije)** in **Misel in čas (Cankarjeva založba)**. Oblikoval je tudi za legendarno zbirko **Sto romanov (Cankarjeva založba)**, in sicer romane *Gnus* (1964), *Tujec* (1965), *Umetnikov mladostni portret* (1966), *Grad* (1967), *Ura brez kazalcev* (1967) in *Vojna in mir* (1968). Brumen je oblikoval tudi znanstvene in strokovno-poljudne knjige, kot so bili **Marxov Kapital** ali epohalni **knjigi o Josipu Brozu Titu**, ki pričajo o socialističnih časih, nanj pa so se obračali tudi drugi avtorji. Med knjigami iz leposlovja in poezije zagotovo nekatere še posebno izstopajo glede na avtorski razmislek. Taka je **Kovičeva Korenine vetra** in **Kosovelovi Integrali**. Določene knjige postavljajo most z umetniškimi monografijami, kot na primer **Kameni spavač** mostarske založbe Prva književna komuna, kjer Brumen vključuje grafike bosansko-hercegovega avtorja Dževada Hozota.

PEDAGOŠKO DELO, RAZVOJ STROKE IN MEDNARODNI VPLIV

Jože Brumen je na razvoj slovenskega likovnega izraza vplival tudi prek pedagoškega dela. Na povabilo Edvarda Ravnikarja se je po diplomi leta 1960 pridružil skupini pedagogov novoustanovljene B-smeri na Fakulteti za arhitekturo. Tako je z drugimi mladimi diplomanti vplival na prvo »šolano« generacijo slovenskih oblikovalcev. Leta 1968 se je zaposlil na Akademiji za likovno umetnost, kjer je predaval predmet Oblikovne zasnove. Učno metodo je razvil na osnovi razmišljanja ob tehniki kolaža. Brumna najdemo tudi kot mentorja pri številnih projektih na ALU, kjer je bilo v ospredju sodelovanje z akterji zunaj akademije (natečaj za štafetno palico za dan mladosti 1979), ter kot organizatorja in oblikovalca številnih razstav študentov. Poleg vseh drugih obveznosti si je pogosto vzela čas tudi za strateške projekte. Eden takih je bila organizacija višješolskega izobraževanja iz oblikovanja, kjer je Brumen sodeloval v ožji skupini pripravljavcev programa, ki so bili ključni, da je bila ideja leta 1984 s podporo takratnega dekana ALU Andreja Jemca uresničena.

Deloval je v stanovskih organizacijah, strokovnih komisijah, žirijah (Društvo oblikovalcev Slovenije, Društvo arhitektov Ljubljana) in odborih. Kot član organizacijskega odbora je leta 1956 na Bledu sodeloval na kongresu mednarodnega združenja za grafično oblikovanje Icograda. Na kongresu so bili prisotni tudi zastopniki za Helvetico, ki so tipografijo prodajali jugoslovanskim tiskarnam. Pri tem velja, da je pri vnosu Helvetice v tiskarne Brumen odigral ključno vlogo, saj je tudi sicer preko založb vplival na njih, da so postajale sodobnejše in bolj konkurenčne.

Sodeloval je z akterji svetovnega dogajanja na beneškem bienalu in Bienalu Sao Paulo, ki so mu bili še poseben izziv.

S projektom grafičnega bienala v Ljubljani je Brumen vzdrževal kontakt z domačo in svetovno umetniško produkcijo in se aktivno udeleževal diskusij z akterji. Sodelovanje z umetniki se je tako še dodatno širilo in generiralo mnoga sodelovanja, ki jih lahko opazujemo tudi na področju umetniških monografij, ki so dosegale ogromne naklade in bile prevedene v številne jezike.

NAGRADE

Za svoje plakate, knjige in celostne podobe je prejel številne prestižne nagrade, med drugim dve zlati medalji na BIO in več nagrad na beograjskem knjižnem sejmu ter Bienalu grafičnega oblikovanja v Brnu. Bil je prvi oblikovalec, ki je prejel nagrado Prešernovega sklada za področje vizualnih komunikacij (1967). Njegova dela so bila razstavljen na več kot 40 skupinskih razstavah doma in po svetu, leta 1977 pa je imel v Moderni galeriji v Ljubljani tudi samostojno razstavo.

10. BIENALE SLOVENSKEGA OBLIKOVANJA BRUMEN

Z odprtjem razstave bo sovpadel uradni začetek jubilejnega 10. bienala slovenskega oblikovanja Brumen, enega osrednjih dogodkov na področju oblikovanja v Sloveniji. Nagrade in bienale ohranjajo dediščino Jožeta Brumna in veljajo za najvišja nacionalna priznanja v oblikovalski stroki. Razpis, ki bo izšel 17. decembra 2021, k prijavi projektov vabi tako oblikovalce kot naročnike oblikovanja.

Več informacij: bienale.brumen.org.

SPREMLJEVALNI PROGRAM

Razstavo bodo pospremili še javni vodeni ogledi, ki bodo potekali vsako drugo nedeljo, in ustvarjalne aktivnosti za mlade. Ob razstavi bo izšla znanstvena monografija z istoimenskim naslovom, ki bo predstavljena na okrogli mizi v marcu.

Aprila bo ob razstavi potekal mednarodni interdisciplinarni posvet na temo raziskovanja, publicistike, arhiviranja in dokumentiranja.

Natančnejše podatke o spremljevalnem programu bomo objavili naknadno.

Odnosi z javnostmi

Hana Cirman (Fundacija Brumen), Maša Špiler (MAO)

Informacije za medije

Hana Cirman

hana.cirman@brumen.org

040 471458

Maša Špiler

masa.spiler@mao.si

070 509 876